

11. Oktober 2023

UKA2023/48

Aallarniutigalugu Inuit Ataqtigiit tunuliaqutaralugit ilaasortaq Mariane Paviasen matumuuna Siumumiik qujaffigissavarput siunnersuummik matuminnga saqqummiussaqaqarneranut.

Ilisimaneqartutut Inatisartut Nunanut allanut sillimaniarnermullu ataatsimiititaliaat USA-meeqqammerpoq. Angalanermi tassani naapitat ilagaat Capitol Hill-imi Senatorit issittormiunut illersuisuusut. Ataatsimiinnermi tassani, apeqqutigisaasa ilagaat USA Pituffik Space Base-mik atuinerminni qanoq annertutigisumik akiliuteqartarnersoq. Aperisoq uatsinniik unneqqarissumik akineqarpoq, USA akiliuteqarneq ajortoq taamaallaat sulisut akileraarutaat nunatsinnut tuttartut aamma Pituffik Space Base-mi suliffeqarfik sullissisussatut toqqarnikuusaat Inussuk tassaasoq qallunaat suliffeqarfiutaat kiisalu Pituffimmi nioqqutissat tamarmik Amerikamiik tikisineqartartut.

Ukioq kingulleq 2022-imi qallunaat nunaata ukiumoortumik BNP-a qiviaraanni 2.832 mia. Kr-mik naleqarpoq, NATO-mullu ilaasortaanermut piumasaqaat unaavoq Qallunaat Nunaata BNP-aniit 2%-mik NATO-mut akiliisarnissaq ullumikkullu Qallunaat Naalagaaffiat tamakkiisumik sulii akiliuteqarneq ajorpoq ilaannakortumillu akiliuteqartarluni. Assersuutigalugu 2014-imi Danmark NATO-mut akiliutissaraluaminik 0.85% missaat sipaarpaat tassa imaappoq 170 mia. Kr. ukiorpassuillu tamanna atuulluni massakkullu NATO-mut ilaasortaanermut akiliut qaffannikuulluni europami sorsunneq tunngaviulluni. Taamaattumik qularutissaanngilaq ukiorpassuarni Qallunaat Nunaata nunarput annertuumik iluaqutigingaa NATO-mullu ilaasortaanerminut Pituffik akikillisaatigisarlugu.

New York Times nutaarsiassaani atuagassat malillugit USA Philipinerinut 1990-kkunni 2,5 mia. Kr-ninik akiliuteqartarput massakkullu nutaamik isumaqatigiissuteqarnikuupput.

Taamaattoq Blok Tilskudet uatsinnut annertuumik tusagiasaarutaasarput nunattalu naalagaaffinngornissaanut nammineersinnaannginnermik tikkuussissutitut atorneqartarlutik. Piviusorlu unaavoq, USA utaqqiinnarpoq nammineq oqartussaalerutta nunatsinnut toqqaannaq isumaqatiginninniarnissaminut. Ukiorpassuarni uatsinnut kinguarsarpugut aqputissarmi

pitsaanerpaaq iluanaarnarnerpaarlu tassaangaluarpoq nammineq
naalagaaffinngorluta nunanut allanut isumaqatiginninniarsinnaalernissarput allaniik
pakkersimaarneqarata.

Siumumi isumaqarpugut Free Association tunngavigalugu Naalagaaffinngornissaq
ornittariaqaleripput, nammineerluta Bi-lateralimik isumaqatiginninniartalernissarput
ornittariaqarparput. Assersuutigilara ippassaaninguaq Inatsisartut Nunanut allanut
sillimaniarnermullu ataatsimiititaliaq NATO-mi peqataammat qallunaallu Folketingemi aallartitaat
ataatsimeeqatigingatsigit, oqarfingeqarpugut nunarput oqaaseqarsinnaatitaanngitsoq
malitassanngooq taamaammata kisianni akерlerluinnaanik NATO-p ataatsimeersuarnerani
Folketingimi ilaasortaatitarput Aki-Mathilde Høegh-Dam apeqquteqaateqarmat præsident
akissuteqaateqarpoq, nunarput piumaguni Associate member-itut ilanngussinnaasoq
oqaaseqarsinnaatitaalerluni. Tassani misinnarpoq sunut tamanut qallunaamik
pakkersimaarneqartugut nunatta periarfissai amerlangaarmata periarfissanillu atorluaangutta
Danmark pisariaarutissammat. Aamma NATO-mi ataatsimeersuartunut najuunnitsinni
nunarpassuit soqutiginnipput ass. Italia nunatta naalagaaffinngornissaa pillugu
ataatsimeersuartunut apeqquteqarpoq, kisianni oqarsinnaatitaanata najuukkatta qallunaat
eqqunngitsumik akissutaat tusarnaaginnartariaqarpagut oqaaseqarsinnaatitaannginnatta. Aajuna
pingaarnerpaaq, nunat allat soorlu Canada-kkut Bi-lateralimik oqaloqatigerusuppaatigut
isumaqatiginninniarfigerusuppaatigut. Misinnarpoq sattattutullusooq illuta periarfissarpassuagut
blok tilskudet neqitsiullugit isiginngitsuusaarigut qaqugorsuarmut qallunaanik
tasiorneqanngikkutta susinnaanngitsutut isigaluta tamanna Siumumiik allanngortikkusupparput.
Periarfissaq massakkumiippoq utaqqeqqissinnaanngilagut.

Missilinet illersuutitut radarit USA-p pigisai nunarsuarmi pingasuupput: Pituffimmi, Alaskami
kiisalu Tului Nunaanni. Soqutiginartorlu unaavoq, tuluit Amerikarmiunut missilinet illersuummik
radareqartitsinertik qanoq pissarsissutigisarneraat tamanna uatsinnut
sanillersuunneqarsinnaassammat tassami Alaskamiittup soqutiginaataa minneruvoq Alaska
Amerikamiimmat.

Pituffiup atorneqarneratigut Joint Committee pilersinneqarnikuvoq taanna aqqutigalugu
Naalackersuisutigoortumik suleqatigiinnerit ingerlapput ass. Ilinniartitaanikkut, ilisimatusarnikkut
aammali nakorsaqarniarnikkut suleqatigiinnerit aallarnisarneqartut eqqaaneqarsinnaapput
pingaarnarparlu massakkut isumaqatigiissutaasoq tassaavoq Amerikarmiut nunatta
illersornissaanut isumaqatigiissut.

Ukiualuit qaangiupput tv aviisimi qallunaat forsvars ministeriat Martin Lidegaard apersorneqarami nassuerpoq nunatta qanoq iluaqutaatigineranik, taamani ersarissumik oqaatigaa nunarput tungaviusoq Qallunaat Nunaata nunarpassuarnik suleqateqarneranik, taamaattumik Naalakkersuisut matumuuna kaammattoqqissuagut isumaqatiginninniarnit ingerlareersut pitsaanerpaamik nunatsinnut kinguneqarnissaat anguniarlugit sulinertik nangissagaat nunatta imminut napatilersinnaanera angutserlugu.

Naalakkersuisut nunatta pissarsinerunissaanik suliaqarlutik ingerlatsinerat pioreersup naamassilluarnissaannik kissaappagut sulilluarnissaannillu kissaallugit. Isumaqarpugut una siunnersuut ataatsimiititaliamut ingerlateqqinneqassasoq Inatsisartut matumuuna isummersoqataanerit aamma pingaaruteqarmat. Taamatut oqaaseqarluta allannguutissatut siunnersuut akuersissutigaaqput.

Doris J. Jensen
Siumut